

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Харківський державний університет
харчування та торгівлі**

**СИСТЕМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ
ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Колективна монографія

**Харків
ХДУХТ
2020**

УДК 334.722:330.3-026.16(477)

С 40

Рецензенти:

д-р екон. наук, проф. Т. Д. Косова (м. Київ, Україна)

д-р екон. наук, проф. В. В. Богатирьова (м. Вітебськ, Республіка Білорусь)

Рекомендовано до друку вченою радою Харківського державного університету харчування та торгівлі, протокол № 9 від 19.02.2020 р.

Системне забезпечення економічної активності та сталого розвитку суб'єктів підприємницької діяльності: колективна монографія / За заг. ред. Н. Б. Кащенкої та Т. О. Ставерської; Харківський держ. ун-т харч. та торг. – Х. : Видавець Іванченко І. С., 2020. – 390 с.

ISBN 978-966-405-510-6

В колективній монографії відображено результати науково-дослідної роботи «Організаційно-методологічні аспекти удосконалення фінансових механізмів забезпечення сталого розвитку підприємств торгівлі (державний реєстраційний номер 0118U007223)». Монографія представляє авторський підхід колективу науковців до вирішення актуальних питань системного забезпечення економічної активності та сталого розвитку суб'єктів підприємницької діяльності. Обґрунтовано концептуальні засади системного забезпечення активізації економічної діяльності та розвитку підприємницьких структур; здійснено моніторинг сучасних проблем їх економічного зростання; розвинуто підходи до удосконалення управлінського інструментарію та правового регулювання систем забезпечення економічної активності та сталого розвитку підприємств; визначено стратегічні орієнтири активізації економічної діяльності та розвитку суб'єктів підприємницької діяльності.

Призначена для науковців, викладачів, керівників і фахівців підприємств, студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти.

УДК 334.722:330.3-026.16(477)

© Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2020

© Авторський колектив, 2020

© Видавець Іванченко І.С., 2020

ISBN 978-966-405-510-6

2.5. Система моніторингу фінансової безпеки підприємств (Лачкова В.М., Лачков А.С.).....	115
2.6. Оцінка фінансових ризиків як складова механізму забезпечення сталого розвитку підприємства (Лисак Г.Г., Кот О.В.).....	127
2.7. Consequences of the impact of the coronavirus pandemic on the global economy (Nikitina A., Velychko K.).....	135
2.8. Оцінювання ринкової активності підприємства у сфері взаємодії зі споживачами продукції (Ясінська Т.В.).....	145

Розділ 3

УПРАВЛІНСЬКИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Фінансово-кредитний інструментарій механізму забезпечення економічної активності та сталого розвитку торговельних підприємств України (Близнюк О.П., Іванюта О.М., Ставерська Т.О.).....	156
3.2. Ways to improve transaction costs accounting procedures at sustainability trade enterprises (Kirilieva L., Shekhovtsova D.).....	171
3.3. Особливості підвищення конкурентоспроможності підприємств в індустрії гостинності на прикладі ресторанного бізнесу (Морохович В.С., Сабадош Г.О., Підлипний Ю.В.).....	187
3.4. Організаційні аспекти управління інноваційною діяльністю: синтез фінансового та інтелектуального капіталів (Тарасова Т. О., Черчата А. О., Міхальський К.).....	196
3.5. Raising the staff motivation system efficiency on the KPI basis (Tkachenko O., Seliutin V.).....	209
3.6. Аналіз як інструментарій управління розвитком підприємств ресторанного господарства (Топоркова О.В., Акімова Н.С., Наумова Т.А.).....	221

Розділ 3

**УПРАВЛІНСЬКИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

3.1. Фінансово-кредитний інструментарій механізму забезпечення економічної активності та сталого розвитку торговельних підприємств України

УДК 336:65.290

© Близнюк О.П., Іванюта О.М., Ставерська Т.О.

© Blyzniuk O., Ivanyuta O., Staverska T.

Financial and credit instruments of the mechanism for ensuring economic activity and sustainable development of trade enterprises of Ukraine

Анотація. Обґрунтовано сутність, функції, принципи, структурно-логічні зв'язки складових елементів, важелів та інструментів фінансово-кредитного механізму забезпечення економічної активності та сталого розвитку торговельних підприємств. Визначено особливості формування фінансово-кредитного механізму, який становить сукупність інституційних та організаційно-управлінських елементів, методів, форм, важелів, інструментів, інформаційно-правового та нормативного забезпечення фінансово-кредитного впливу на поточний стан та стратегічний соціально-економічний розвиток ринкових структур. Доведено, що фінансова та грошово-кредитна складові економічного механізму діють у тісній взаємозалежності та взаємозв'язку, доповнюючи один одного. Проаналізовано та виявлено чинники та напрями впливу фінансово-кредитного механізму на забезпечення сталого економічного розвитку торговельних підприємств в Україні. Виділено ключові структурні елементи та важелі фінансово-кредитного інструментарію підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств оптової та

роздрібної торгівлі в Україні: загальноринкові, інфляційні, цінові, вартісні, часові, просторові, організаційно-технічні, структурно-динамічні, результативні, ризикові.

Ключові слова: фінансово-кредитний механізм, економічна активність, сталий розвиток, торговельне підприємство.

Abstract. *Functions, principles, structurally-logic communications of components, levers that of tools of the financially-credit mechanism of maintenance of economic activity and a sustainable development of trade enterprises are proved essence. It is defined features of formation of the financially-credit mechanism which represents set of institutes and organizational-administrative elements, methods, forms, levers, tools, information-legal and standard maintenance of financially-credit influence on a current condition that strategic social and economic development of market structures. It is proved, that financial and monetary and credit components of the economic mechanism operate in close interdependence and interrelation, supplementing each other. Factors and directions of influence of the financially-credit mechanism on maintenance of steady economic development of trade enterprises in Ukraine are analysed and revealed. Key structural elements and levers of financially-credit toolkit of increase of efficiency of financial and economic activity of the enterprises of wholesale and retail trade in Ukraine are allocated: market, inflationary, price, cost, time, spatial, organizational-technical, structurally-dynamic, productive, brave.*

Keywords: *the financially-credit mechanism, economic activity, a sustainable development, trade enterprise.*

Невід'ємною складовою макроекономічного та внутрішньогосподарського механізмів суб'єктів підприємництва є ефективно функціонуючий фінансово-кредитний механізм, який становить сукупність інституційних та організаційно-управлінських елементів, методів, форм, важелів, інструментів, інформаційно-правового та нормативного забезпечення фінансово-кредитного впливу на поточний стан та соціально-

економічний розвиток ринкових структур. Фінансова та грошово-кредитна складові економічного механізму діють у тісній взаємозалежності і взаємозв'язку, доповнюючи один одного. У процесі розширеного відтворення їх слід розглядати як єдину систему, яка забезпечує необхідними фінансово-кредитними ресурсами соціально-економічну діяльність держави та господарюючих суб'єктів.

Розвиток підприємств торгівлі в умовах соціально-економічної кризи, дефіциту власного капіталу та високої залежності від позикових фінансових ресурсів вимагають від науковців і практиків пошуку й реалізації нових дієвих підходів та методів управління, що спроможні забезпечити ефективне функціонування фінансово-кредитного механізму сталого економічного розвитку. Дослідження теоретико-методичних та практичних аспектів функціонування фінансового та грошово-кредитного механізмів забезпечення діяльності підприємницьких структур, зокрема, торговельних підприємств в Україні з метою підвищення їх ефективності, дієвості та злагодженості на макро- та мікрорівнях економічної системи залишається актуальним напрямом наукових пошуків.

Вагомий внесок в розробку теоретико-методичних та практичних аспектів формування й розвитку фінансово-кредитного механізму функціонування підприємств в умовах розвиненого ринку зробили наукові праці відомих зарубіжних економістів: Ю. Бріггема, М. Гордона, А. Гроппеллі, Г. Дональдсона, М. Міллера, Ф. Модільяні, Е. Нікбахта, Дж. К. Ван Хорна, У. Шарпа та ін.

Питання функціонування фінансового та грошово-кредитного механізмів держави та підприємницьких структур отримали розвиток в наукових працях І.А. Бланка, О.Д. Василика, В.В. Глушенка, М.В. Грідчиної, Л.А. Дробозіної, Г.Г. Кірейцева, Л.О. Лігоненко, О.Г. Мендрула, В.М. Опаріна, І.А. Павленка, А.М. Поддєрьогіна, О.Р. Романенко, Є.С. Стоянової, В.М. Суторміної, В.М. Федосова та ін.

Обґрунтування необхідності удосконалення методів фінансової та грошово-кредитної діяльності держави, розвитку фінансово-кредитної інфраструктури, необхідність об'єктивної

оцінки їх впливу на розвиток внутрішньогосподарського фінансово-кредитного механізму торговельних підприємств потребують подальшого наукового дослідження.

Розмаїття поглядів вчених-економістів щодо розуміння сутності, ролі, функцій, структури, принципів, специфіки функціонування, напрямів впливу на економічні процеси на макро- та мікрорівнях, підтверджує багатоаспектність понять «фінансовий механізм», «грошово-кредитний механізм», «фінансово-кредитний механізм».

Значна кількість науковців відводять державі та державним фінансам провідну роль у формуванні та функціонуванні фінансового та грошово-кредитного механізмів і розглядають їх як складові частини глобального господарського механізму держави, який значною мірою визначає характер економічної системи в цілому.

Так, в наукових працях О.Д. Василика, К.В. Павлюка, В.Д. Базилевича, Л.О. Баластрика, присвячених становленню та розвитку державних фінансів, надається визначення фінансового механізму як «комплексу спеціально розроблених і спеціально закріплених в державі форм і методів створення й використання фондів фінансових ресурсів» [1, с.11], «сукупності економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави в процесі створення і використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, господарських суб'єктів та населення» [2, с.18].

В.М. Опарін, О.Р. Романенко та ін. розглядають фінансовий механізм як сукупність фінансових методів і форм організації фінансових відносин, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства [3-4]. На думку С.О. Булгакової, Л.І. Василенко фінансовий механізм становить систему встановлених державою форм та методів організації фінансових відносин, за його допомогою здійснюється розподіл валового внутрішнього продукту та національного доходу держави [5].

Інші автори, такі як С.И. Берлин, Н.В. Колчина, Г.Б. Поляк, Л.П. Павлова, А.М. Ковалева зосереджують свою

увагу на дослідженні дії фінансового механізму на мікрорівні, за допомогою якого здійснюється управління фінансами підприємств. Фінансовий механізм розглядається ними як частина господарського механізму, яка являє собою форми і методи управління фінансами підприємства з метою отримання максимального прибутку [6-8].

Т.В. Брайчева характеризує фінансовий механізм як «зовнішню оболонку фінансів, яка має прояв у фінансовій практиці» [9, с. 61]. Г.Г. Кірейцев пропонує два підходи до розуміння суті фінансового механізму: перший – функціонування самих фінансів підприємств, матеріальним відображенням яких є грошові потоки; за другим підходом – це сукупність методів і форм, інструментів, прийомів і важелів впливу на стан та розвиток підприємства, тобто зовнішня дія функціонування фінансів підприємств [10, с.17-22].

В.М. Суторміна, В.М. Федосов, Н.С. Рязанова фінансовий механізм розглядають як «систему управління фінансами підприємства, яка включає систему принципів, методів, засобів та форм організації грошових відносин» [11, с. 62].

Г.Г. Кірейцев, М.М. Александрова, Н.Г. Виговська та ін. розуміють під фінансовим механізмом «сукупність методів реалізації економічних інтересів шляхом фінансового впливу на соціально-економічний розвиток підприємства» [12, с.19].

За А.М. Поддєрьогіним «фінансовий механізм – цілісна система управління фінансами підприємства, яка призначена для організації взаємодії об'єктів і суб'єктів господарювання у сфері фінансових відносин» [13, с. 11].

Л.О. Лігоненко, Н.М. Гуляєва, Н.А. Гринюк та ін. надають широкий спектр визначень фінансового механізму підприємства як «системи управління фінансами з метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати виробництва», «системи управління фінансовими відносинами, які дають змогу досягти головної мети підприємств – одержання максимального прибутку», «сукупності форм і методів впливу на суб'єкти та об'єкти фінансового управління для досягнення стратегічних цілей» [14, с. 15-16].

Аналіз наукових підходів виявив прихильність авторів до дослідження суті та складових фінансового механізму держави і підприємств, залишивши поза увагою грошово-кредитний механізм, особливо що стосується суб'єктів підприємництва, який на думку більшості науковців є матеріальною основою та невід'ємною складовою фінансового механізму.

Так, В.М. Федосов, В.М. Опарін, С.В. Львовчкін вважають, що кредит визначається як складова фінансів, кредитна система – як частина фінансового ринку, який відноситься до фінансової системи, а дії фінансів і кредиту мають єдиний механізм впливу. Окрім того, на підприємстві, враховуючи принципи організації фінансів, більш доцільне використання саме терміну «фінансовий механізм» [15].

Між фінансовим та кредитним механізмами існує нерозривний зв'язок та відмінності, які впливають із економічної природи фінансів і кредиту, різних функцій даних економічних категорій, особливостей функціонування та регулювання фінансових та кредитних відносин між економічними суб'єктами. В той же час, в сучасних економічних умовах, фінансові та кредитні відносини, маючи спільну грошову природу, доповнюють один одного та взаємодіють у складному загальному фінансово-кредитному механізмі держави та суб'єктів господарювання. Ураховуючи те, що в процесі кругообігу коштів фінансові і кредитні ресурси економічних суб'єктів тісно взаємозв'язані, але існують певні особливості функціонування та регулювання фінансових та кредитних відносин, то є цілком обґрунтованим підхід вчених, які розглядають єдиний фінансово-кредитний механізм.

Так, колектив авторів В.В. Глущенко, О.Є. Богатир, О.В. Глущенко, О.І. Давидова та ін. досліджують вплив саме фінансово-кредитного механізму на сталий розвиток суб'єктів господарювання, «головним завданням якого в сучасних мовах є забезпечення узгодження економічних інтересів держави з суб'єктами господарювання. Для цього він повинен відповідати наступним вимогам: настроєність кожного елемента фінансово-кредитного механізму на виконання властивого йому навантаження; напрям функціонування елементів фінансово-

кредитного механізму на забезпечення інтересів всіх господарюючих суб'єктів; взаємозв'язок всіх елементів і їх своєчасна реакція на зміни, що відбуваються в господарському механізмі» [16, с. 22-23].

Найбільш чітко розмежовані поняття «фінансовий механізм» та «кредитний механізм» в «Енциклопедії: бізнесу, економіки, менеджменту» за редакцією Р.С. Дяківа, де вказано: «Фінансовий механізм – складова господарського механізму, яка є сукупністю форм і методів створення і використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення потреб державних структур, господарюючих суб'єктів і населення... Кредитний механізм – складова господарського механізму, що включає кредитні інструменти, важелі і стимули, кредитне планування, законодавство і управління кредитом [17, с. 316, 610].

На відміну від фінансів, які виражають розподільчі та перерозподільчі економічні відносини з метою створення централізованих та децентралізованих фондів цільового призначення, кредит – це економічні відносини між різними суб'єктами (юридичними та фізичним особами, державами) з приводу перерозподілу вартості в процесі передачі один одному в тимчасове користування вільних грошових коштів (або матеріальних засобів) на засадах зворотності, платності, строковості, забезпеченості та добровільності.

На рис. 1. нами виділено ключові елементи (важелі та інструменти) фінансово-кредитного механізму забезпечення економічної активності та сталого розвитку торговельних підприємств: загальноринкові, інфляційні, цінові та вартісні, часові та просторові, організаційно-технічні, структурно-динамічні, результативні, ризикові.

Зважаючи на високий рівень використання грошово-кредитного капіталу у діяльності торговельних підприємств України та враховуючи принципові відмінності в економічних характеристиках власних та позикових фінансових ресурсів, оцінюючи можливі наслідки їх впливу на діяльність суб'єктів підприємництва, найголовнішими елементами та критеріями, яким повинна приділятися найбільша увага в розбудові системи

Рис. 1. Важелі та інструменти фінансово-кредитного механізму забезпечення економічної активності та сталого розвитку торговельних підприємств

та ефективного механізму забезпечення сталого розвитку торговельних підприємств, на наш погляд, є:

- динаміка темпів інфляції;
- вартість грошових ресурсів на ринку позикових капіталів; рівень депозитних та кредитних відсоткових ставок на фінансовому ринку;
- умови, форми та методи кредитування та погашення кредитів; ймовірність ризиків (інфляційного, валютного, відсоткового, структурного, неплатоспроможності);
- ефективність використання грошово-кредитних ресурсів у фінансово-господарській діяльності торговельних підприємств та їх вплив на фінансову структуру капіталу, фінансову стійкість, незалежність, платоспроможність, соціально-економічний розвиток та зростання ринкової вартості підприємств торгівлі.

Про визначальну роль впливу важелів та інструментів фінансово-кредитного механізму на забезпечення економічної активності та сталого розвитку підприємств торгівлі, свідчать розрахункові дані, отримані на основі використання офіційної інформації Державної служби статистики України [18–21].

Нами проаналізовано ключові фінансові показники, що свідчать про динаміку та структуру формування активів, власного і позикового капіталу, отриманих фінансових результатів, показників рентабельності та ділової активності підприємств оптової та роздрібною торгівлі України за період 2010–2019 рр., що надало можливість виявити переважні тенденції їх функціонування й подальшого розвитку:

- частка власного капіталу у структурі сукупного капіталу за джерелами фінансування в підприємствах оптової та роздрібною торгівлі у 2010–2013 рр. в середньому становила 9,84–8,5%; у 2014–2016 рр. позиковий капітал практично «витіснив» власні фінансові ресурси торговельних підприємств і тому частка власного капіталу мала від’ємне значення: –2,05%; –4,82%; –1,52%; у 2017–2019 рр. намітилася слабка тенденція до поступового нарощування обсягу та частки власних коштів у капіталі торговельних підприємств України: 1,32; 1,57%; 2,64%;

– протягом досліджуваного періоду спостерігалася висока питома вага позикових коштів у структурі фінансових джерел формування активів і капіталу підприємств оптової та роздрібною торгівлі України: 90,2–91,5% у період 2010–2013 рр.; 102,1%; 104,8; 101,5% у період 2014–2016 рр.; у 2017–2019 рр. частка позикового капіталу становила 98,7–97,4%.

– динаміка та нестабільність рівня відсоткових ставок на фінансовому ринку для юридичних осіб за довго- та короткостроковими кредитами банківських установ: 15,5–24,4% у період 2010–2015 рр.; 19,2–17,5% у період 2016–2017 рр., 16,3–15,2% у період 2018–2019 рр., суттєво вплинули на середньозважену вартість сформованого позикового та сукупного капіталу торговельних підприємств України (рис. 2).

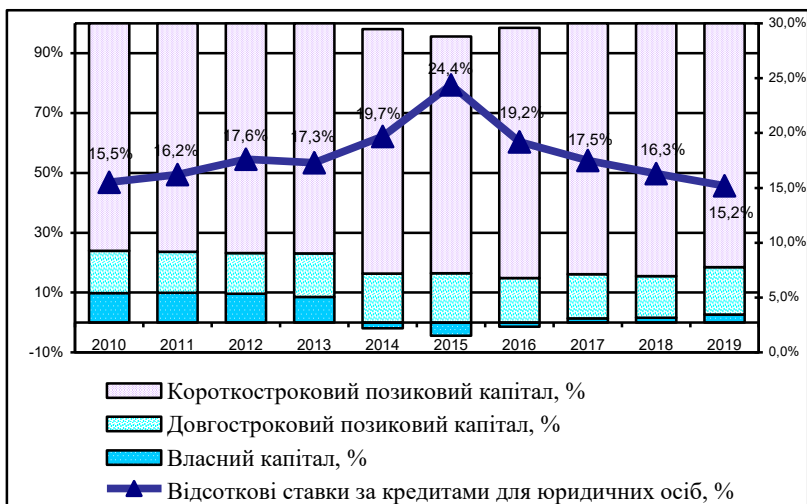

Рис. 2. Динаміка формування структури капіталу підприємств оптової та роздрібною торгівлі України та рівня середньоринкових відсоткових кредитних ставок для юридичних осіб за період 2010–2019 рр.

Джерело: розроблено авторами на основі даних [18-19]

Аналіз показників ефективності та результативності фінансово-господарської діяльності торговельних підприємств України (рис. 3) показав наступне:

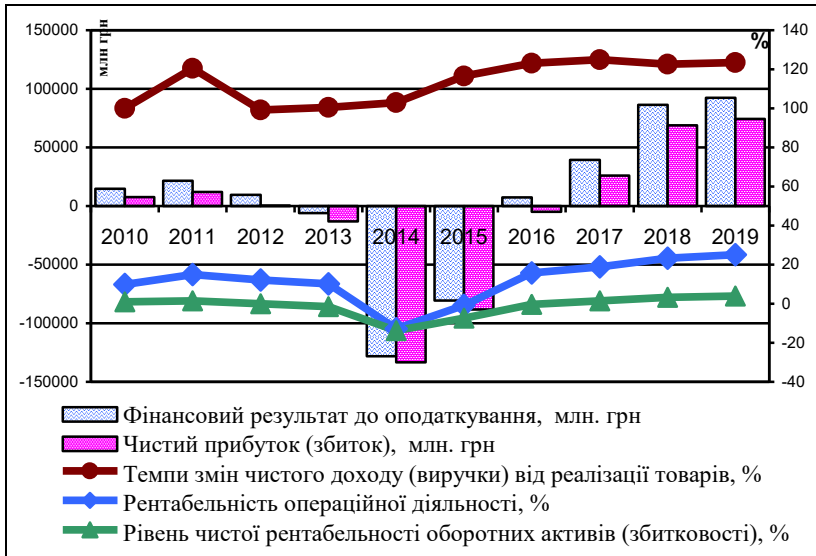

Рис. 3. Динаміка основних фінансових результатів та показників рентабельності підприємств оптової та роздрібної торгівлі України за період 2010-2019 рр.

Джерело: розроблено авторами на основі даних [21]

– протягом досліджуваного періоду темпи змін чистого доходу (виручки) від реалізації товарів підприємств оптової та роздрібної торгівлі України у % до попереднього року були стабільно зростаючими: в середньому більше ніж на 20%, окрім періоду 2012–2014 рр., коли спочатку відбувся спад на 0,8% у 2012 р., а потім спостерігалися низькі темпи зростання порівняно з попереднім періодом: 0,5–2,9% у 2013–2014 рр.;

– динаміка фінансових результатів, чистого прибутку (збитку), показників рентабельності операційної діяльності, рентабельності використання оборотних активів, чистої рентабельності продажів товарів в підприємствах оптової та

роздрібної торгівлі України свідчить про зростання даних показників у 2010–2012 роках;

- в період 2013–2015 рр. відбулося стрімке падіння абсолютних та відносних показників фінансових результатів у вигляді збитків, отриманих торговельними підприємствами, що спричинило від’ємні значення рівнів рентабельності, і це об’єктивно було пов’язано із кризовими явищами в політичній та фінансово-економічній сферах України того періоду;

- в 2016–2019 рр. підприємства оптової та роздрібної торгівлі, як і вся вітчизняна економіка, поступово почали виходити з фінансово-економічної кризи, що супроводжувалося позитивною динамікою абсолютних та відносних показників фінансових результатів, чистого прибутку, рівнів операційної (15,8–25,1%) та чистої рентабельності (1,51–3,97%).

Динаміка показників економічної та ділової активності, про що свідчать показники ефективності використання загального та оборотного капіталу, оборотних активів та їх основних складових частин (запасів, дебіторської заборгованості) підприємств оптової та роздрібної торгівлі України за період 2010–2019 рр. показала наступне (рис. 4):

- коефіцієнт оборотності загального капіталу протягом досліджуваного періоду залишався практично незмінним і в середньому становив 1,4–1,6 оборотів на рік; тривалість одного обороту капіталу в днях коливалась в межах 240–260 днів;

- коефіцієнт оборотності оборотних активів підприємств торгівлі поступово знижувався з 1,9 до 1,6 оборотів протягом 2010 – 2016 рр., починаючи з 2017 року він підвищився до 1,78 оборотів і залишився практично незмінним у 2018-2019 роках – 1,75–1,77 оборотів на рік;

- тривалість одного обороту оборотних активів в днях за аналізований період коливалось переважно в межах 190–210 днів, проте різке уповільнення оборотності оборотних активів спостерігалось у 2016 році – 231 день;

- коефіцієнт оборотності запасів мав найвище значення у 2010 році – 10,3; цей показник поступово знижувався протягом досліджуваного періоду і становив у 2018 році 6,75; одночасно з цим, тривалість одного обороту запасів в днях збільшилася з

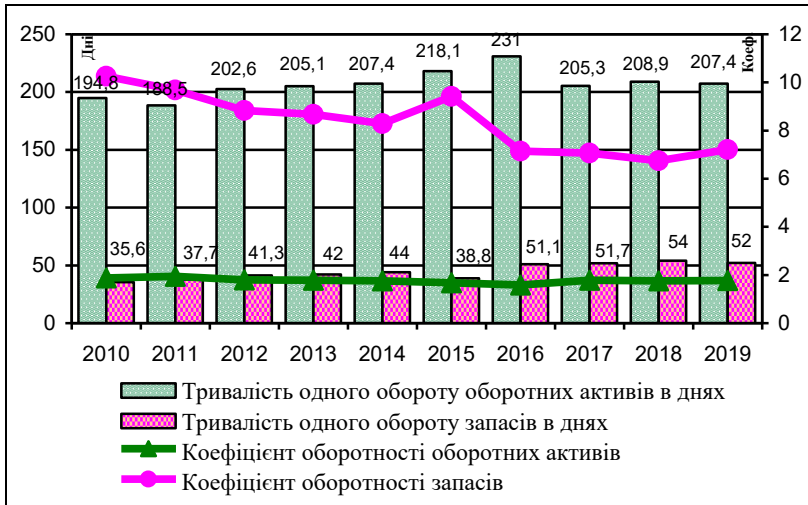

Рис. 4. Динаміка показників ділової активності підприємств оптової та роздрібної торгівлі України за період 2010-2019 рр.

Джерело: розроблено авторами на основі даних [20]

35,6 днів на початку періоду (2010 р.) до 54–52 наприкінці (2018-2019 рр.), це свідчить про уповільнення швидкості реалізації товарів, зниження купівельного попиту, затоварювання складських приміщень, «зв'язування» та скорочення обсягу вільних оборотних коштів в торговельних підприємствах;

– коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості був більш-менш стабільним і становив у середньому 2,5–3,3 обороти, 110–130 днів одного обороту; найшвидше дебіторська заборгованість оберталася у кризовому 2015 році – 3,37 обороти, 108 днів один оборот; найповільніше – у 2016 році – 2,45 обороти, 149 днів тривалість одного обороту.

Підвищуючи ефективність використання оборотного капіталу та профінансованих за його рахунок різних складових частин оборотних активів, зокрема, запасів, торговельні підприємства можуть суттєво впливати на показники фінансово-господарської діяльності – рентабельності, ділової активності,

ліквідності та платоспроможності, стимулювати зростання обсягу чистого прибутку та тієї його частини, яка капіталізується і спрямовується на поповнення власного капіталу, що в кінцевому рахунку, сприятиме зростанню рівня фінансової стійкості та забезпеченню фінансової безпеки підприємства.

Використання позикового капіталу окрім позитивного впливу на зростання фінансового потенціалу, розширення обсягів діяльності підприємства, генерує також загрозливі фінансові ризики – зниження фінансової стійкості та можливу втрату платоспроможності, що знижує рівень фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. Недоліком позикового капіталу є також висока залежність його ціни від коливань кон'юнктури фінансового ринку, генерація меншої норми прибутку внаслідок необхідності сплати позикового відсотка за користування кредитними коштами.

Вимогами ефективного функціонування кредитно-грошового механізму, зокрема, управління позиковими коштами в підприємствах торгівлі, повинні стати: оптимізація фінансової структури активів і капіталу за критеріями мінімізації вартості й ризику; визначення оптимальних строків, форм і методів залучення й погашення кредитів, що спроможні забезпечити належний рівень фінансової стійкості, платоспроможності та фінансової рівноваги підприємства; збільшення рівня рентабельності вкладеного в оборотні активи позикового короткострокового та довгострокових капіталу, з урахуванням ризикових, інфляційних та кон'юнктурних соціально-економічних чинників.

Розглядаючи кредитно-грошовий механізм як складову фінансового механізму з урахуванням вимог системного підходу, вважаємо, що він являє собою не довільний набір методів, важелів та інструментів, не механічну їх суму, а їх певну організовану системну сукупність із зворотними зв'язками, яка володіє новою якістю, має нові властивості, відмінні від властивостей окремих складових елементів.

З огляду на вищевикладене, пропонуємо розглядати фінансово-кредитний механізм забезпечення економічної активності та сталого розвитку торговельного підприємства як

органічну складову внутрішньогосподарського економічного механізму, який націлений на формування достатнього обсягу власних та позикових фінансових ресурсів, залучених на принципах зворотності, строковості, платності, добровільності, ефективного використання в процесі торговельно-господарської діяльності, яке б забезпечувало окупність позикових коштів та соціально-економічний розвиток суб'єкта підприємництва.

Таким чином, трансформація ринкової економіки передбачає забезпечення економічних суб'єктів необхідним обсягом фінансово-кредитних ресурсів за допомогою ефективно діючого фінансово-кредитного механізму та його складових елементів: форм, методів, важелів, інструментів формування, інвестування, розподілу та використання фінансових і кредитних ресурсів з метою виконання стратегічних завдань та реалізації поточної соціально-економічної політики держави й господарюючих суб'єктів, що створює організаційно-економічні передумови для формування, розподілу, перерозподілу та використання фінансово-кредитних ресурсів, регулювання відтворювальних процесів на макро- та мікрорівнях.

Сформований в сучасних економічних умовах фінансово-кредитний механізм являє собою систему фінансових і кредитних методів, важелів, інструментів управління, підсистем нормативно-правового та інформаційного забезпечення та фінансового регулювання з метою реалізації фінансової політики держави та суб'єктів підприємництва, що враховує вимоги системного підходу до його побудови і функціонування, та є необхідною умовою для ефективного управління фінансово-кредитною діяльністю суб'єктів ринкової економіки.

У сучасних умовах фінансово-кредитний механізм повинен стимулювати розвиток ринкових відносин у країні з урахуванням інтересів усіх господарюючих суб'єктів. На макрорівні він є складовою частиною системи регулювання економіки за допомогою фінансово-кредитних важелів, де об'єктом регулювання виступають фінансово-кредитні ресурси, інвестиційний процес. А на мікрорівні фінансово-кредитний механізм виступає як система фінансових і кредитних методів управління грошовим господарством підприємств, зокрема,

торговельних, включаючи прийняття ефективних управлінських рішень як реакції на регулюючий вплив держави відповідно до здійснюваної в країні фінансово-кредитної політики. При цьому всі суб'єкти управління повинні діяти в межах єдиного національного законодавства з обов'язковим урахуванням місцевих умов підприємницької діяльності.

3.2. Ways to improve transaction costs accounting procedures at sustainability trade enterprises

UDK 657.471.1

© Kirilieva L., Shekhovtsova D.

© Кирильсва Л.О., Шеховцова Д.Д.

Шляхи удосконалення обліку операційних витрат в умовах сталого розвитку підприємств торгівлі

***Abstract.** The problematic aspects of the organization of management cost accounting in trade enterprises at the present stage are determined. The analysis of methodical approaches to formation of accounting policy in the part of expenses is carried out and the additional list of elements for the organization of the administrative account of expenses of operational activity of the enterprises of trade is offered. The classification of cost accounting accounts for business processes in the analytical section required for management is proposed, which will allow to form accounting registers and management reports. A methodical approach to cost accounting in the context of its optimization is proposed, which provides for the reflection of costs by processes: supply, production, sales and management. The necessity of the organization of the account of logistic expenses is proved and the methodical approach to their display in the accounting system of the enterprise is offered.*

Keywords: costs, accounting, management, reporting, trade, sustainability

11. Financial Time. URL: <https://www.ft.com/>
12. Flightradar 24. URL: <https://www.flightradar24.com/>

Підрозділ 2.8.

1. Оцінка задоволеності та лояльності клієнтів.
URL: <https://mtp-global.com/uk/customer-satisfaction-index/>
2. Індекс NPS: як измерить правильно.
URL: <http://profpoint.ru/blog/nps-kak-izmerit-loyalnost/>
3. Гіл Ч. Міжнародний бізнес: Конкуренція на глобальному ринку. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. 856 с.

До розділу 3

УПРАВЛІНСЬКИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Підрозділ 3.1.

1. Василик О. Д. Теорія фінансів. Київ : НІОС, 2001. 416 с.
2. Базилевич В. Д., Баластрик Л. О. Державні фінанси. Київ : Атіка, 2002. 368 с.
3. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія). Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2001. 240 с.
4. Романенко О. Р. Фінанси. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.
5. Булгакова С. О., Василенко Л. І. Фінанси. Київ : КНТЕУ, 1999. 174 с.
6. Берлин С. И. Теория финансов. М. : Изд-во «Приор», 2000. 256 с.
7. Финансы предприятий / Н. В. Колчина, Г. Б. Поляк, Л. П. Павлова и др. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. 447 с.
8. Финансы / под ред. А. М. Ковалевой. Москва : Финансы и статистика, 2001. 384 с.
9. Брайчева Т. В. Государственные финансы. СПб : Питер, 2001. 288 с.

10. Фінанси підприємств / за ред. Г. Г. Кірейцева. Київ : ЦУЛ, 2002. 268 с.
11. Суторміна В. М., Федоров В. М., Рязанова Н. С. Фінанси зарубіжних корпорацій. Київ : Либідь, 1993. 247 с.
12. Фінансовий менеджмент / Г. Г. Кірейцев, М. М. Александрова, С. В. Бардаш, О. М. Петрук. Житомир : ЖІТІ, 2001. 274 с.
13. Фінансовий менеджмент / кер. кол. авт. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. Київ : КНЕУ, 2005. 535 с.
14. Фінанси підприємства / Л. О. Лігоненко, Н. М. Гуляєва, Н. А. Гринюк та ін. Київ : КНТЕУ, 2006. 491 с.
15. Федоров В. М., Опарін В. М., Львовчкін С. В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями : монографія. Київ : КНЕУ, 2002. 387 с.
16. Вплив фінансово-кредитного механізму на розвиток суб'єктів господарювання : монографія / відпов. ред. В. В. Глущенко. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. 358 с.
17. Енциклопедія: бізнесу, економіки, менеджменту / за ред. Р. Дяківа. Київ: Міжнародна економічна формація, 2000.
18. Структура балансу підприємств за видами економічної діяльності станом на 31.12.2010 – 31.12.2019 років. Статистична інформація Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
19. Власний капітал за видами економічної діяльності станом на 31.12.2010-31.12.2019 року. Статистична інформація Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
20. Оборотні активи за видами економічної діяльності станом на 31.12.2010 – 31.12.2019 років. Статистична інформація Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
21. Фінансові результати підприємств до оподаткування. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності у 2010 – 2019 роках. Статистична інформація Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Наукове видання

**СИСТЕМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ
ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Колективна монографія

**За загальною редакцією канд. екон. наук, проф. Н.Б. Кашеної
та канд. екон. наук, доц. Т.О. Ставерської**

Відповідальні за випуск: Н. Б. Кашена, Т. О. Ставерська
Комп'ютерна верстка: Н. Б. Кашена

План 2020 р., поз. 128
Підп. до друку 02.12.2020 р. Формат 60×84 1/16. Папір офсет. Друк офс.
Ум. друк. арк. 24,4. Тираж 300 прим.

**Видавництво та друк
ФОП Іванченко І. С.**

пр. Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, 61135.
Тел.: +38 (050/093) 40-243-50.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників та розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК №4388 від 15.08.2012 р.
www.monograf.com.ua